

**Onderzoek naar
de kansen voor een manifestatie
rondom de Pelgrimvaders
in 2020**

Léon van Geest
juni 2018

in opdracht van Rotterdam festivals

De opdracht

Context

In 2020 is het 400 jaar geleden dat de Pelgrimvaders uit Delfshaven naar Amerika vertrokken en aan de oostkust van Amerika in Massachusetts aanlandden. De Pelgrimvaders worden beschouwd als de Founding Vaders van de huidige VS. 2020 is een kans om de (toeristische) potentie van Delfshaven te verbeteren. Door te investeren in de infrastructuur en daar in 2020 de spotlight op te zetten zou een duurzaam effect gerealiseerd moeten worden.

Er is een werkgroep geïnitieerd die de kansen van deze aanpak onderzoekt. Deze bestaat uit de vereniging Historisch Delfshaven, Rotterdam Partners en Rotterdam Festivals. Er is contact met de gemeente Rotterdam over de panden en met de gemeente Leiden die van plan zijn 2020 in samenwerking met Engelse en Amerikaanse partners groots aan te pakken. Rotterdam wil zich daar op bescheidener schaal bij aansluiten.

Los van de duurzame toeristische ontwikkeling van Delfshaven zou in de zomer van 2020 een culturele manifestatie kunnen worden georganiseerd die het Pelgrims verhaal in combinatie met Delfshaven in de spotlight zet.

Te verwachten doelgroep zijn de wat oudere, redelijk opgeleide, in historische onderwerpen geïnteresseerde binnen- en buitenlandse toeristen. Uiteraard dienen ook Rotterdams en met name de bewoners van Delfshaven betrokken te worden. Zij hebben voor een groot deel een ander profiel: in Delfshaven wonen veel laag opgeleide bewoners met een migratieachtergrond.

Initiatief tot dusver komt vooral 'van bovenaf'. Het Pelgrim Harbour festival in Delfshaven olv Neill Wallace heeft de ambitie te groeien en in 2020 een rol te spelen. Museum Rotterdam en Gemeentearchief zijn geïnteresseerd om mee te doen, maar hebben zelf geen middelen ter beschikking. Andere partijen hebben wij nog niet benaderd en hebben zich ook niet zelfstandig bij ons gemeld.

Vraag

Rotterdam Festivals zou graag inzicht krijgen de kansen voor zo'n festival in 2020. Dat behelst een eerste verkenning van het initiatief in de stad binnen de hierboven beschreven randvoorwaarden en mogelijke programmakaders waarbinnen initiatieven beoordeeld en gewogen kunnen worden.

Op basis daarvan zouden wij ook graag suggesties krijgen voor de opzet van een (lichte) organisatiestructuur waarbinnen het concept bewaakt wordt en ruimte is voor verschillende initiatieven.

Gesprekspartners:

- Rotterdam Partners, Maarten Jeurink
- Coördinator Leiden, Michaël Roumen
- Stichting Historisch Delfshaven, Sicco de Vries en Petra Jongmans
- Pelgrim Harbour Festival, Neill Wallace
- Museum Rotterdam/Stadsarchief?
- Naar eigen inzicht: nog 5 gesprekken?

- Eerste schatting initiatief vanuit de stad
- Suggesties/evt varianten programmaopzet
- Suggesties/evt varianten organisatiestructuur

PM:

Dit betreft een mogelijke publieksmanifestatie in 2020. Evt. B to B initiatieven maken geen onderdeel uit van de vraag.

Inhoud

Samenvatting / Leeswijzer	4
Inleiding	5
Verhalen van enthousiasme	6
Verhalen van komen en gaan	8
3 thema's	9
Wat er is	10
Wat kan komen	12
Kansen en bedreigingen	15
Advies	16
Coda	18

Samenvatting / Leeswijzer

Dit verslag begint met het hoofdstuk **‘Verhalen van enthousiasme’**, wat de opsomming is van de meer dan 20 gesprekken die gevoerd zijn over de kansen voor een manifestatie rondom de Pelgrimvaders in 2020. Alsmede de bijeenkomsten die in dit kader gehouden zijn.

In het hoofdstuk **‘Verhalen van komen en gaan’** wordt de nuance in het verhaal over de Pelgrimvaders geduid, en de connectie met de huidige Rotterdammers. Het belang van een juiste ‘framing’ van het verhaal wordt aangestipt.

Daarna worden in het hoofdstuk **‘Drie thema’s’** de thema’s toegelicht die door een kerngroep van een culturele instellingen naar voren zijn gebracht. Deze thema’s zijn:

- Komen en gaan in Rotterdam
- Toekomstperspectief
- De donkere kant van het verhaal

Het hoofdstuk **‘wat er is’** geeft een overzicht van bestaande evenementen en culturele organisaties in Delfshaven die zouden kunnen en willen aansluiten bij een manifestatie. Partijen op het gebied van stedelijk erfgoed en educatie worden benoemd en de huidige toeristische infrastructuur wordt kort omschreven.

In **‘Wat kan komen’** wordt de potentie van het gebied als toeristische trekpleister geduid en het belang van een dagelijks toegankelijke presentatie hier in. De culturele manifestatie wordt verder toegelicht, samen met het onmisbare onderdeel community-building en een wenselijk groot gebaar. De manifestatie wordt uitgelegd aan de hand van een metafoor van een kralenketting, en er worden grove schattingen gemaakt van mogelijke bezoekersaantallen en doelgroepen.

Het hoofdstuk **‘Bedreigingen en Kansen’** bestaat uit een korte SWOT-analyse met een overzicht van zwaktes, sterktes, bedreigingen en kansen van en voor de manifestatie.

Het laatste hoofdstuk is het **‘Advies’**, waarin wordt gesteld dat het culturele en toeristische landschap potentie heeft, maar nog versnipperd is. Voor het slagen van een culturele manifestatie is het van belang dat tegelijkertijd de toeristische infrastructuur serieus wordt opgepakt. Daarbij werkt dit enkel als het, zowel toeristisch als cultureel vanuit de ondernemers en bewoners gebeurt.

Om in 2020 hier een goede eerste stap in te zetten en de manifestatie een katalysator te laten zijn voor de ontwikkeling van Delfshaven moet er snel een kwartiermaker aangesteld worden die daadwerkelijk verbindingen kan maken. Daarbij is het belangrijk dat deze ontwikkeling in woord en daad ruimhartig wordt ondersteund door het stadsbestuur.

Inleiding

Het onderzoek naar de potentie van een evenement rondom het vertrek van de pelgrimvaders 400 jaar geleden is een mooie zoektocht.

Het advies om ongeveer 10 betrokkenen te spreken is uitgemond in meer dan 20 één op één gesprekken, 2 bijeenkomsten met ongeveer 30 betrokkenen en 2 kleinere bijeenkomsten met een 'kerngroep' van 8 betrokkenen.

En dan lopen er nog een flink aantal mensen rond in Delfshaven die het jammer vinden dat ik hen niet gesproken heb in het kader van dit onderzoek. Zelf had ik graag nog meer mensen vanuit de gemeente gesproken, en vooral meer mensen die de diversiteit van de wijk representeren.

Delfshaven en het verhaal van de Pelgrimvaders hebben een lange geschiedenis met vele betrokkenen, vele vaders. Losse initiatieven, plannen, dromen, meningen en oproepen tot actie verschillen. Het schreeuwt om iemand die focus aan kan brengen en de vele partijen bij elkaar brengt om tot een coherent programma rondom het vertrek van de Pelgrimvaders. Het is duidelijk dat de notie dat er 'iets' moet gebeuren in 2020 breed gedragen is. De materie is rijk aan actuele maatschappelijke en culturele vraagstukken en biedt daarmee belangrijke kansen voor (Historisch) Delfshaven en diverse stakeholders.

Door het gebrek aan structuur, strategie en een collectieve denkrichting is de verleiding is groot om in dit onderzoek niet toe te werken naar een advies maar gelijk in de rol van verbinder mensen bij elkaar te brengen en een project op te tuigen. Maar dat is niet de vraag, en de vraag is op zichzelf al complex genoeg.

Natuurlijk wil dit advies wel richtinggevend zijn. Het ligt namelijk op de loer dat een evenement rond dit rijke, maar ook complexe en genuanceerde verhaal vlees noch vis wordt. Om het programma fris, helder en aantrekkelijk te houden zullen er scherpe keuzes gemaakt moeten worden. Wat onherroepelijk inhoudt dat niet iedereen zijn wens of gedachte terug zal zien in de programmering.

In dit onderzoek wordt een eerste aanzet tot programmakaders gemaakt middels drie thema's. Deze heb ik niet zelf verzonnen maar deze zijn naar boven gekomen bij een kleine 'kerngroep' van culturele instanties.

Daarnaast zal ik lijst met prioriteiten opstellen, die samen een mozaïek moeten vormen dat het rijke pallet verbeeldt wat in Delfshaven aanwezig is en linkt aan het vertrek van de Pelgrimvaders. Tevens doe ik een aanbeveling voor een overkoepelend en verbindend gebaar voor deze mozaïek van activiteiten.

Ik schets grofweg twee scenario's; één met minimale inzet, en één met maximale inzet. Wat leveren beide op, en wat zou ik adviseren. Vele betrokkenen zijn het er over eens dat net als de kans op inhoudelijk gepolder dat vlees noch vis is, ook in schaal de keuze scherp moet zijn; een lokaal evenement voor de bewoners of een groots evenement met (inter)nationale aantrekkingskracht.

Er waart bij verschillende mensen in Delfshaven een 'heilig vuur' rond aangaande dit verhaal. Daarbij is Rotterdam op dit moment 'hot'. Het is nu zaak dit ijzer tot een eenheid te smeden nu het nog heet is en er nog wat tijd is, zodat Delfshaven de impuls krijgt die het verdient. Want Delfshaven blijft zowel sociaal-maatschappelijk als cultureel achter bij de huidige ontwikkeling van Rotterdam. En haar toeristisch potentieel blijft onbenut.

De grootste kans van slagen ligt in het feit dat het initiatief vanuit de wijk zelf wordt opgepakt en zich daar nestelt en vergroot. Daarvoor is de twee jaar die er nog is hard nodig. Er zijn genoeg bewoners die er aan willen trekken, maar steun in woord en daad vanuit de stad is nodig.

Verhalen van enthousiasme

Om de kansen voor een evenement rond het vertrek van de pelgrimvaders uit Delfshaven in kaart te brengen heb ik met onderstaande personen gesproken. Ik heb veel verhalen en zienswijzen gehoord, waarbij het enthousiasme om dit groots op te pakken een constante factor was.

Ik heb lang (meer dan een uur) gesproken met:

Sicco de Vries (*Bestuurslid stichting Historisch Delfshaven, Bestuurslid stichting beheer en exploitatie Pelgrimskerk*) en **Petra Jongmans** (*Ondernemer in Delfshaven*) O.a. over: De toeristische potentie van een 100 meter strip Delfshaven, de Dubbelde Palmboom in het bijzonder en het samenwerken met Universiteiten in Leiden en Delft

Neil Wallace (*Bewoner van Delfshaven, Artistiek coördinator Pelgrim Harbour Festival, Programmadirecteur bij De Doelen*) O.a. over: De kracht van het verhaal en de culturele potentie tot verbinding door samenwerkende wijk- en plaatselijke culturele organisaties, uurinstellingen. En over hoe dit een ketting of mozaïek van zowel impactvolle momenten en duurzaamheid kan zijn.

Jantje Steenhuis (*Stadsarchivaris gemeente Rotterdam*) O.a. over: De context van het verhaal, de interesse van Rotterdammers in (historische) verhalen

Alexandra van Dongen (*Conservator Historische Vormgeving Museum Boijmans van Beuningen, Conservator Tentoonstellingen, Wereldmuseum Rotterdam, Zelfbenoemd Stadscurator*) O.a. over: De behoefte aan een kloppend hart voor het verhaal van de Pelgrimvaders en de verhalen van de bewoners van Delfshaven.

Maarten Jeurink (*Accountmanager Leisure Rotterdam Partners*) en **Claire van Schagen** (*City Marketeer bij Rotterdam Partners*) O.a. over: De potentie van en benodigde stappen naar Delfshaven als toeristische plek, in 2020 en daarna.

Michaël Roumen (*Projectleider Mayflower 400, Leiden*) O.a. over: De insteek van het Leidse project, de wil en kansen tot samenwerking en een één duidelijk aanspreekpunt in Rotterdam.

Eveline van Wanrooij (*Eigenaar Rotterdam Discovery Tours, initiatiefnemer van het bronzen Pelgrimvaders Monument in Delfshaven, Meest gastvrije Rotterdammer 2017*) O.a. over: De internationale toeristische potentie en algemeen enthousiasme over Delfshaven en de Pelgrimvaders in het bijzonder.

Teun Grewis (*Beheerder Pelgrimvaderschurch*) O.a. over: De (sociale) context van Historisch Delfshaven en de rol van de Pelgrimsvaderskerk daar in.

Arjen Baas (*gebiedsmanager Delfshaven*) O.a. over: De (sociale) context van de wijk Delfshaven, en de verhouding tot de gemeente in brede zin.

Ted Poot (*Voorzitter stichting Pelgrim Harbour*) O.a. over: De betekenis van het verhaal van de Pelgrimvaders voor de bewoners, en de relatie met de stad.

Bas van den Bosch en Dirk Evers (*B&D Funding*) O.a. over: De mogelijkheid van het aantrekken van extern geld voor dit verhaal en wat de stadsbrede aantrekkingskracht zou kunnen zijn.

Maliq Mohamud (*Studio Narrative / Concrete Blossom*) en **Alexandre Furtado** (*creative director / Damage Playground*) O.a. over: De mogelijkheid van dit verhaal om de huidige tijd en ontstane stad beter uit te leggen en te begrijpen.

Het moge duidelijk zijn dat de twee zinnen die ik er nu per persoon aan besteed geen recht doen aan de inhoud van de gesprekken. Deze inhoud is natuurlijk wel meegenomen in de overwegingen van dit advies.

Verhalen van enthousiasme

Ik heb informeel (15 a 30 minuten) over de potentie van een festival rondom de Pelgrimvaders gesproken met:

Kees de Gruiter (*Pelgrimsfatherkenner, schrijver van het boekje 'Pelgrim Trail' en o.a. organisator van het evenement 'Delfshaven 600 jaar' in 1990*) O.a. over: Zijn inspanningen tot nu toe om het vertrek van de Pelgrimvaders groots te vieren en het belang daarvan.

Richard de Waardt (*Stadsbeiaardier*) O.a. over: De waarde van een groot gebaar en de mogelijkheden van het carillon in Delfshaven

Pieter Kuster (*Perplekcity, Office for Metropolitan Information, Schrijver Adviesrapport over aanpak Delfshaven, 2015*) O.a. over: De potentie van Delfshaven en de valkuilen van een culturele manifestatie

Ton Wesselink (*Directeur SS Rotterdam, Oud directeur Rotterdam Marketing*) O.a. over: het geringe huidige belang van Delfshaven voor de stad en de toeristische potentie.

Wim Pijbes (*Directeur stichting Droom en daad*) O.a. over: Het verband met een landverhuizersmuseum en het belang en het afbreukrisico van het Pelgrimvaders verhaal.

Jeroen Everaert (*Eigenaar Mothership*) O.a. over: De mogelijkheden en potentie van een groot gebaar/kunstwerk binnen een evenement als dit.

Joost Maaskant (*Stichting De Loodsen*) O.a. over: Hoe een evenement een vorm zou kunnen krijgen waarin alle deelnemende partijen productief samenwerken.

Christoffel Wielders (*Zwarte Zwaan Events, Pannekoekboot, Splash tours, hop-on-hop-off, e.a.*) O.a. over: De mogelijkheden van toeristische bustours naar en boottochten door Delfshaven.

Tijdens mijn onderzoek ontstond er zonder mijn inbreng al een eerste structuur.

Arjen Baas vanuit de gemeente, Teun Grinwis van de Pelgrimsvaderskerk en Neil Wallace als enthousiast bewoner hebben het initiatief genomen voor een bijeenkomst met veel betrokkenen

Zij hebben op 6 maart een bijeenkomst in het kader van 400 jaar Pelgrims georganiseerd waar ongeveer 30 enthousiaste Delfshavenaren aanwezig waren die diverse organisaties vertegenwoordigen.

Hierna zijn er, wederom op initiatief van Arjen, Teun en Neil, op 23 april en 14 mei twee langere workshop/brainstorms geweest met een kleine groep vertegenwoordigers van culturele instellingen: Groundz, Maastheater, Werelds Delfshaven, Boijmans en Pelgrim Harbour.

Op 28 mei was er wederom een bijeenkomst in het grotere verband van ongeveer 30 Delfshavenaren en betrokken culturele instanties.

Tijdens en na deze bijeenkomsten heb ik o.a. gesproken met:

Esther Gernette (*Cultuurscout Delfshaven, Werelds Delfshaven*)

Jolanda Spoel / Bernadette Stokvis (*Maastheater*)

Oscar vd Pluijm (*Grounds, Music Matters*)

Leo van de Velde (*Ketels aan de Kade*)

Eric da Cruz (*Pound Cake studios*)

Gerard van Rijnstra (*Theatergroep Drijzand*)

Wouter Rietman (*De Delft*)

Marco Kalkman (*operagezelschap Intorno*)

Hugo Boogaard (*De molen van Delfshaven*)

Cees den Hollander (*Projectleider Simba*)

Er is nog te weinig gesproken met diverse betrokkenen uit het ambtelijk apparaat. Maar bovenal ontbreekt op dit moment nog een veel diverse representatie van de Delfshavense bewoners.

Verhalen van komen en gaan

Het verhaal van de Pelgrimvaders

In 2020 is het 400 jaar geleden dat de Pelgrimvaders uit Delfshaven naar Amerika vertrokken. Nadat ze twaalf jaar in Nederland hadden gewoond, dat hun geloof tolereerde waar hun thuisland dat niet deed.

Na een barre reis landden zij aan de oostkust van Noord-Amerika, in Massachusetts en begonnen een kleine nederzetting, zij werden daarbij geholpen door de inheemse bewoners om hun eerste oogsten te realiseren, en dus te overleven.

Deze Pelgrimvaders worden beschouwd als de Founding Fathers van de huidige Verenigde Staten van Amerika. En de dag van de eerste oogst is nog steeds de belangrijkste Amerikaanse feestdag.

Dat is een mooi verhaal, en een waar verhaal.

Ook een verhaal van de Pelgrimvaders

Op 21 juli 1620 voer een kleine groep mensen op een lekke boot weg uit Delfshaven, op zoek naar een betere toekomst. De dag daarvoor waren ze vertrokken uit Leiden waar ze 12 jaar hadden gewoond, omdat ze uit hun eigen land gevlucht waren. Maar het land dat tolerant genoeg was om hun orthodoxe leefstijl toe te staan, bleek te tolerant en te vrij, dus vertrokken ze weer.

Daarbij was het twaalfjarige bestand met de Spanjaarden afgelopen, dus was er oorlog op komst. En ook economisch ging het deze laaggeschoolde wevers niet voor de wind. Na een barre tocht kwamen ze in een ander ver land, waar ze eerst in harmonie met de inheemse bevolking een nieuwe gemeenschap stichtten. Maar drie generaties later werd het gehele inheemse volk uitgemoord.

Vele generaties later is deze gemeenschap uitgegroeid tot wat wij nu de Verenigde Staten van Amerika noemen.

Dit is ook een mooi verhaal, en ook een waar verhaal.

Vele kanten

Elke geschiedenis heeft vele kanten en welk verhaal je verteld is de basis voor een viering of een herdenking. Het is altijd een interessant verhaal dat de basis kan zijn voor een gesprek en vaak zelfs verbinding.

Pelgrims en Rotterdam

Er wordt wel gezegd dat het Pelgrimvaders verhaal voor Rotterdam een 'dun' verhaal is. Want ze waren er maar één nacht, en het was de haven van Delft, niet van Rotterdam.

De huidige context van Delfshaven en de internationale actualiteit van het thema 'migratie' maken het verhaal echter heel sterk.

Komen en gaan

Voor de Pelgrimvaders was Delfshaven een plek waar ze kwamen en weer gingen. Net als miljoenen landverhuizers na hen in Rotterdam kwamen en uit Rotterdam gingen. En sommige landverhuizers kwamen, en gingen nooit meer weg.

Het verhaal van de Pelgrimvaders is een verhaal van alle tijden. 85% van de huidige Rotterdammers zijn op een zeker moment gekomen, of hun ouders zijn hier gekomen. Uit een andere stad in Nederland of Europa, maar vooral ook uit landen als Kaapverdië, Marokko, Syrië, enz.. En veel van hen gingen ook weer weg. Maar zelden hadden ze zo'n impact op het land waar ze aankwamen als de Pelgrimvaders. Dat maakt hun verhaal bijzonder. Dat we er allemaal aan kunnen relateren maakt dat we beter naar dit verhaal en wellicht ook naar elkaars verhalen kunnen luisteren.

Framing

De framing van het verhaal is heel belangrijk. De samenwerking met Leiden, wat de grootste stakeholder in Nederland is, kan van grote waarde zijn. Dit verhaal kan samen worden verteld aan een breed publiek in 2020.

Het thema 'migratie' wordt door iedereen, in Delfshaven, in Rotterdam en in Leiden gezien als het belangrijkste thema. Dit en andere aspecten van het verhaal raken aan de grote thema's van deze tijd en geven een grote kans op verbinding. Maar ze vragen ook om de juiste toon en duiding om die verbindingen effectief en duurzaam te laten zijn. Om zo tegenwicht te kunnen bieden aan polarisatie die vaak door politiek en pers gevoed wordt.

Stadsbreed

De framing van het verhaal is ook belangrijk om zowel de bewoners van Delfshaven, als de bewoners van de stad te betrekken. Daarbij geeft het de mogelijkheid ook nationale en internationale bezoekers te trekken. De actuele context van het verhaal en het tastbaar maken van de sporen ter plekke moeten samen deze aantrekkingskracht verzorgen.

Want dat dit een verhaal is dat groter is dan Delfshaven leidt geen twijfel. Het is in ieder geval een verhaal dat Rotterdam, waar zo velen kwamen en gingen, heel goed past.

Drie thema's

Door de kerngroep van een aantal culturele instellingen zijn in twee sessies drie thema's als leidraad voor programmalijnen onderscheiden:

- Komen en gaan in Rotterdam
- Toekomstperspectief
- De donkere kant van het verhaal

Hieronder worden ze verder toegelicht.

Komen en gaan in Rotterdam

Door de geïnterviewden wordt onderkend dat 'migratie' het grote actuele thema is dat zich als vanzelfsprekend verbindt aan het verhaal van de Pelgrims die vertrokken uit Delfshaven.

Het is een internationaal thema, en ook lokaal, in de wijk Delfshaven, hebben veel mensen een migratie achtergrond. Daarnaast herkennen de meeste mensen die niet in Rotterdam geboren zijn in het aankomen in Rotterdam en het zich thuis voelen in deze stad. Wie ergens aankomt is ergens vertrokken. Dit hele proces vindt zijn weerslag in de vijf stadia van migratie:

- In een slechte situatie zitten
- De beslissing om weg te gaan
- Het daadwerkelijke vertrek en de bijbehorende droom
- De aankomst en de (vaak) tegenvallende realiteit
- Het opbouwen van een nieuw leven

Het thema migratie, haar stadia, en een voor een ieder begrijpelijk vertaling naar de stad van nu moeten hun plek krijgen in de programmering van een manifestatie.

Toekomstperspectief

Het verhaal van iedere migrant, en dus ook het verhaal van de Pelgrimvaders, is een verhaal van hoop. Dit aspect van migratie verdient het om extra uitgelicht te worden. Zowel in persoonlijke verhalen, als voor de wijk Delfshaven, als in een stadsbrede visie op onze diverse stad.

Breed gedragen wordt het belang van een duurzame impuls 'door' 2020 heen, voor de wijk Delfshaven, of zelfs voor de stad Rotterdam.

Het evenement moet fysieke en mentale sporen nalaten, door verhalen blijvende vormen te laten vinden in de wijk en in de hoofden van de bewoners. Een nieuw elan, dat een basis biedt voor de hoop op een beter Delfshaven, dat in zijn diversiteit en historische context een voorbeeld kan zijn voor de hele stad.

De politiek en de media hebben de laatste jaren het debat over migratie enorm gepolariseerd.

Het verhaal van de Pelgrimvaders kan aanleiding zijn voor een veel hoopvoller en meer verbindend verhaal.

Dit verhaal van toekomstperspectief en hoop, geduid vanuit een historische context is niet alleen interessant voor de Delfshavenaren, maar het is tevens een goede basis voor een verhaal dat toeristen kan trekken.

De donkere kant van het verhaal

Historisch gezien werkten en leefden de Pelgrimvaders zelf bij aankomst in Amerika vreedzaam met de inheemse bevolking. Echter is er 50 jaar later op een ongekende wijze genocide gepleegd op deze Native Americans.

Thanksgiving, het vieren van de eerste oogst van de pelgrimvaders, op de vierde donderdag in november, is voor veel Amerikanen de belangrijkste nationale feestdag.

Diezelfde dag wordt door de huidige generatie Native Americans aangegepen als de National Day of Mourning. Voor hen is Thanksgiving een 'herinnering aan de genocide op miljoenen van hun mensen, het stelen van hun land, de meedogenloze aanslag op hun cultuur. Zij willen hun voorvaderen en de strijd om te overleven van huidige generaties eren, met een dag van herdenking en spirituele connectie, evenals een protest tegen het racisme en de onderdrukking die Native Americans blijven ondervinden'*

Deze donkere kant van het verhaal van immigratie naar Amerika, de bredere consequenties van een golf van migratie vanuit Europa, waarvan de Pelgrimvaders de eerste pioniers waren, zorgt ervoor dat hun vertrek niet simpelweg 'gevierd' kan worden. Tegelijkertijd is er niemand die oproept tot een sobere herdenking. Het programma hoeft daar in geen grote keuze te maken, maar mag niet aan deze kant het verhaal voorbij gaan. Ook omdat het raakt aan de sentimenten die in de wijk en Rotterdam leven rondom het westers kolonialisme door de eeuwen heen.

De dominante westerse zienswijze op de stad en haar geschiedenis is een belangrijk onderdeel van het gesprek over de multiculturele samenleving. In het verbindende gesprek over een inclusievere stad en samenleving is het ook belangrijk om deze vaak moeilijke onderwerpen een plek te geven. We hoeven daarin niet politiek correct te handelen, maar wel politiek bewust.

**Deze tekst is afkomstig van een grote plaquette opgericht door en in de gemeente Plymouth, de aankomstplaats van de Pelgrimvaders.*

Wat er is

Bestaande evenementen

Er is al veel culturele activiteit in Delfshaven, die bijna zonder uitzondering de vele aanwezige culturen in de wijk viert. Er zijn een aantal evenementen die hebben aangegeven die hebben aangegeven in 2020 graag te willen aansluiten bij een manifestatie rondom het verhaal van de Pelgrimvaders:

Werelds Delfshaven - Een culturele ontdekkingstocht vol muziek, dans, poëzie, vertellingen, schilderkunst en culinaire specialiteiten uit alle windstreken.

Ketels aan de Kade - een Foodfestival voor jong en oud, waar het gezamenlijke Rotterdamse eetverleden tot leven komt.

Pilgrim Harbour Festival - brengt de beste (internationale) muzikanten uit verschillende werelden en Rotterdam bij elkaar en laat de klanken spreken in de intieme setting van Historisch Delfshaven. Een viering van de migratie en immigratie in muziek.

Wonderlijk Delfshaven - theater op bijzondere locaties in historisch Delfshaven

Daarnaast zouden evenementen als Wereld Wijde Wijk, BeSouk en de Open Monumentendag kunnen aansluiten.

Er zijn de afgelopen jaren evenementen geweest die een reprise zouden kunnen vinden in 2020. Zoals de musical over de pelgrimvaders vanuit de kerkgemeenschap, of de varende voorstelling van MAAS; Toen wij uit Rotterdam vertrokken... (wat een gedroomde titel van een manifestatie rondom de Pelgrimvaders zou zijn)

Het ligt voor de hand om met een groots populair Rotterdams evenement als de Wereld havendagen verbinding te zoeken.

Bestaande culturele organisaties

Tevens zijn er een aantal culturele organisaties in Delfshaven die gezegd hebben graag een bijdrage zouden willen leveren aan een evenement:

MAAS Theater/Dans/Podium - Een podium en een gezelschap van professionele makers die theater en dans maken voor kinderen, jongeren, jong volwassenen, hun familie en vrienden.

Grounds - Podium voor eigenwijze, grensverleggende muziek uit alle muzikale windstreken

PoundCake Studios - Fabriek voor geluidsbewerking. Een multifunctioneel gebouw met een concept dat de mogelijkheid biedt aan jongeren hun muzikale dromen te verwezenlijken.

Concrete Blossom - Een platform voor en door dwarse denkers, beeldenstormers en bruggenbouwers die streven naar een inclusieve samenleving. Verbonden aan Concrete Blossom is Studio Narrative.

Intorno - Maakt nieuwe en oorspronkelijke opera- en muziektheaterproducties. Daarnaast wordt muziektheater ingezet als middel om sociale doelen te bereiken

De Delft - een museum en leerwerkbedrijf voor sociale activering

Delfshaven heeft het grootste aantal **zelforganisaties** van alle wijken in Rotterdam. Deze actieve bewonersgroepen staan in contact met de cultuurscout en de buurtwerkers. Het is niet altijd eenvoudig iedereen mee te krijgen, maar er zijn reeds goede voorbeelden van geslaagde samenwerkingen.

Verder is er in Delfshaven **de Bouwkeet**, een werkplaats waar door alle wijkbewoners verschillende maak-disciplines te gebruiken zijn. Een samenwerking met de Bouwkeet zou er voor kunnen zorgen dat een deel van opgebouwde infrastructuur ook in Delfshaven door de bewoners zelf gemaakt wordt.

In Delfshaven is er ook **het Wijkpaleis**, een plek om het te maken. Waar door bewoners voor bewoners vele activiteiten worden ontplooid. Hun ervaring is zeer waardevol.

Stedelijk Erfgoed

Vanuit de stad hebben Verhalenhuis Belvedere, Museum Boijmans, het Wereldmuseum, Museum Rotterdam en het Gemeente Archief Rotterdam toegezegd mee te willen werken aan een manifestatie. Zij voelen zich op diverse manieren betrokken bij het stedelijk erfgoed en zouden graag inhoudelijk betrokken zijn.

Wat er is

Daarnaast is er in april 2018 een 80 pagina's dikke cultuurhistorische analyse van Historisch Delfshaven gepresenteerd door bureau Steenhuis Meurs, die zij maakten in opdracht van de gemeente Rotterdam.

Er zijn in Delfshaven op dit moment een aantal monumentale panden die op dit moment (bijna) niet gebruikt worden en die in 2020 zouden kunnen dienen als locaties voor programma:

- Het Zakkendragershuisje
- De Dubbelde Palmboom
- Schellings
- Prinses theater

Daarnaast is er een grote fysieke doorbraak gepland ter hoogte van de Abrikoos, een letterlijke opening naar de rest van de wijk.

Educatie

Er is overleg tussen de Universiteiten van Rotterdam, Delft en Leiden over samenwerking aangaande de Rotterdam - Amerika connectie. Dit kan op verschillende manieren zijn weerslag vinden in een manifestatie, van onderzoekswerkplaatsen tot een congres.

In Delfshaven zijn op het gebied van middelbaar onderwijs een Scheepvaart en Transport College en een Theater havo/vwo. Het maritieme karakter van de reis en de zoektocht naar verbeelding geven aanknopingspunten om deze onderwijsinstellingen te betrekken.

Ook zijn er diverse basisscholen in de wijk. Het aanbieden van een historische en internationale context van hun wijk kan de wereld van deze kinderen verrijken.

Voor scholieren kunnen lokale rolmodellen als Giorgino Wijnaldum (uit Schiedam) wellicht als ambassadeur dienen.

Toerisme

Historisch Delfshaven heeft een bestaande toeristische infrastructuur van ambachtelijke galeries en diverse horeca zoals: Stadsbrouwerij de Pelgrim, Wapen van Delfshaven, de Oude Sluis, 't Kraantje, de Ooievaar, Poolcafé Delfshaven, Eethuisje van Delfshaven en Soif. Helaas is er van een duurzame samenwerking tussen deze ondernemers ondanks diverse pogingen geen sprake. Er is geen folder of website waar dit aanbod in kaart is gebracht voor bezoekers. Maar het belangrijkste; op een willekeurige dinsdagochtend is het lastig zoeken naar een kopje koffie. Dan is het een

doods gebeuren en lijkt het een vergeten stukje Rotterdam.

Het ondernemersklimaat in Delfshaven is in 2015 nog onderzocht door Perplekcity en beschreven in hun aanbeveling 'Hernieuwde aanpak voor de ondernemers in Delfshaven' Twee jaar geleden is er nog een kleine conferentie over het gebied gehouden, met 50 ondernemers en bewoners. Daar is een rapport van verschenen met o.a. een breed gedragen initiatief voor een Platform Ondernemers Historisch Delfshaven. Dit zou 12x per jaar bij elkaar komen om zich te buigen over reële ideeën. In de uitvoering bleek er echter niemand tijd voor te maken en er was geen financiële ondersteuning vanuit de gemeente.

Natuurlijk is er de Oude of Pelgrimsvaderskerk, met een actieve hervormde gemeenschap. Elke vrijdag en zaterdag is de kerk van 12.00 - 16.00 uur open voor bezoekers. Achterin de kerk, in de Ankie Verbeek-Ohrzaal is er een tentoonstelling over de Pelgrimvaders. De kerk heeft een mooi Carillon.

Er is in Delfshaven ook een molen; De Distilleerketel, sinds kort weer open en actief uitgebaat door de Stichting de Schiedamse Molens. Internationale interesse voor molens is een feit en koppeling met de molens in Schiedam of Kinderdijk is goed voorstelbaar.

Delfshaven is de geboortegrond van zeevaarder Piet Hein, schilder Kees van Dongen en komiek André van Duin.

Er worden groepen toeristen rondgeleid door Delfshaven, maar niet op regelmatige basis en altijd onder begeleiding van een gids van bv. Rotterdam Discovery Tours.

Er is in Historisch Delfshaven een monument opgericht voor de Pelgrimvaders door Eveline van Wanrooij. Het is een bronzen plaquette op naast de brug midden in de haven, met daarin de (verbeelde) voetafdrukken van William Bradford (de leider van de Pelgrimvaders) en zijn vrouw. Dit geeft Amerikaanse toeristen de mogelijkheid om letterlijk in de voetsporen van hun voorouders te gaan staan.

Opmerkelijk genoeg weten weinig mensen van dit monument. Dit is mede te wijten aan het café-terras wat er vaak overheen gezet wordt.

Wat kan komen

Toerisme

Met de toegenomen toeristische interesse voor Rotterdam is er ook zichtbaar meer drukte bij de horeca in Delfshaven.

Wat echter ontbreekt is een goede fysieke basis infrastructuur voor de individuele toerist die Delfshaven bezoekt. Een basis waardoor een bezoeker minimaal 1 a 2 uur op een aangename manier kan verblijven in Delfshaven.

De aanwezigheid van de horeca, de galeries, de kerk, de molen en andere historische panden geeft wel de potentie aan, maar er moet iets gebeuren o.a.:

- Online clustering en vindbaarheid
- Een heldere signing/route
- Het dagelijks openstellen van de kerk
- Een dagelijks te bezoeken tentoonstelling
- Horeca die die dagelijks de hele dag open is.
- Dagelijkse wandel of vaartours, met en zonder gids.
- Een consequente doorvoering van Schoon, Heel en Veilig
- Aansluiting bij de gemeentelijke toeristische communicatie

Er ontbreekt op dit moment iets fundamenteels. Het historische deel is niet goed vindbaar behoorlijk doods. En het contrast met de rest van de wijk is zo groot dat een toerist eerder terugschrikt dan dat het als uniek en leuk wordt ervaren. Ook de relatie met standaard trekkers als het water en de molen is beperkt.

Ondernemers in Delfshaven zijn nu vaak volgend i.p.v. proactief in bv. hun openingstijden. Pas bij actief beleid van de gemeente of overduidelijk aanwezige vraag zullen zij hun openingstijden verbreden zodat er ook op dinsdagochtend een kopje koffie gedronken kan worden.

Een manifestatie rondom de Pelgrimvaders kan een goede impuls zijn om dit duurzaam te bewerkstelligen. Hier is echter wel constructieve samenwerking met de gemeente voor nodig die een visie, strategie en investering voor de komende 10 jaar moet neerleggen.

Toeristisch ondernemer Christoffel Wielders van Zwarte Zwaan Events ziet wel potentie in het laten rijden van minibusjes om toeristen van het centrum naar Delfshaven te brengen, en eventueel zelfs kleine boottochtjes door en rond Delfshaven. Hij heeft de bussen en boten en zou hier wel op willen investeren.

Toeristisch ondernemer Eveline van Wanrooij van Rotterdam Discovery Tours is in gesprek met Cruisemaatschappijen over het

ontwikkelen van tours voor Amerikaanse toeristen in o.a. Delfshaven.

Rotterdam partners wil Delfshaven graag als bestemming op internationale beurzen in de markt zetten. Zij zien het verhaal van de Pelgrimvaders als een grote meerwaarde. Het zicht op een degelijke infrastructuur is wel een voorwaarde.

Er zijn verschillende toeristische Rotterdamse “ankers” waar mee kan worden samengewerkt. Hotel New York en de HAL (ook vertrek van mensen) en cruiseboten (tijdelijke aankomst en vertrek) en de waterbus met een route Kinderdijk-Rotterdam-Delfshaven.

Dagelijks toegankelijke presentatie

Delfshaven is een groot openlucht museum maar mist een anker, een dagelijks geopende plek waar het verhaal van het vertrek van de Pelgrims, gekoppeld aan de trotse verhalen van de bewoners van Delfshaven, verteld kan worden. Dus niet alleen conserveren, maar het tonen van de huidige dynamiek van het doorgaande leven, Delfshaven als tussenstation naar een beter leven.

Het GAR (Gemeente Archief Rotterdam), Museum Rotterdam, Museum Boijmans, het Wereldmuseum, Verhalenhuis Belvedere, Concrete Blossom en stichting Historisch Delfshaven hebben aangegeven hier graag inhoudelijk vorm aan te geven.

De cultuurhistorische analyse van bureau Steenhuis Meurs, biedt een mooie inhoudelijke basis voor een presentatie.

Ook de drie aangedragen thema's kunnen bijdragen aan de verhaallijn van een presentatie en vormen zo de verbinding tussen het tijdelijke en het duurzame.

De plek zelf moet een ‘hotspot’, een trekpleister van Delfshaven worden, waar je naar toe kan om het verhaal van Delfshaven en de Pelgrimvaders te ontdekken. De locatie is ook het vertrekpunt van een fysieke route door de wijk. Die route is een essentieel onderdeel van de presentatie.

Er zijn drie voor de hand liggende locaties voor het begin van de presentatie:

- De Pelgrimvaderskerk
- De Dubbelde Palmboom
- Het Zakkendragers Huisje

Wat kan komen

De Pelgrimvaderskerk

De Pelgrimvaderskerk heeft in een zaal achter de kerk een wat ouderwetse presentatie over de Pelgrimvaders. Voor in de kerk zijn replica's van de Speedwell en de Mayflower te vinden, alsmede enkele gedenktekens. Deze presentaties zouden opgefrist kunnen worden, waarbij er tevens gekeken moet worden naar hoe een dagelijkse openstelling bewerkstelligd kan worden.

De Dubbelde Palmboom

De Dubbelde Palmboom heeft een lange geschiedenis, en is op dit moment van de gemeente. Het is een ideale locatie om een rol te spelen als permanente presentatie locatie. Tegelijkertijd is de gemeente heel serieus in haar plannen dit te verkopen en er appartementen van te laten maken. Mocht de gemeente hier toch van af zien is het de vraag of er nog genoeg tijd (en geld) is om zo'n groot pand goed te programmeren. De potentie van het pand op langere termijn voor zowel toeristen als de bewoners van Delfshaven staat echter buiten kijf.

Het Zakkendragers Huisje

Het Zakkendragers Huisje lijkt vanwege de omvang en locatie op dit moment de ideale locatie voor een presentatie. Het is wellicht aan de kleine kant, maar met moderne presentatietechnieken als VR hoeft dat geen probleem te zijn. Ook omdat het de presentatie een groot deel van zijn zeggingskracht kan halen uit een route door (Historisch) Delfshaven. O.a. hiermee gaat de presentatie verder dan enkele een museale tentoonstelling. Er moeten verschillende lagen, verschillende belevingsniveau's aangesproken kunnen worden, en daarmee verschillende doelgroepen. Zo heeft het b.v. de potentie om het verhaal van de wijk voor de wijk te vertellen en een plek te zijn waar basisschoolkinderen leren over de wijk, haar historie en huidige context en daarover met elkaar in gesprek gaan.

Onderzoek heeft volgens het Gemeente Archief uitgewezen dat in geen enkele stad de belangstelling voor historie zo groot is als in Rotterdam. Maar de ervaring leert ook dat het collectieve geheugen overal kort is. Vandaar het stedelijk belang om deze historie te koppelen aan de actuele thema's van onze diverse stad.

Culturele manifestatie

Het hart van 2020 kan de presentatie zijn, de rode draad wordt echter de culturele programmering vanuit de verschillende Delfshavense partijen. Cultuur als brug tussen verschillende culturen; de diverse culturen in de wijk, maar ook de verschillende aangesproken doelgroepen; van Amerikaanse toerist tot willekeurige wijkbewoner tot cultuurminnende Rotterdammer. Een schitterende ketting van impactvolle momenten rondom het verhaal van de Pelgrimvaders. En om die ketting aan elkaar te rijgen, is er naast de basis van een presentatie één groot gebaar nodig. Een verbeelding van het verhaal die de hele zomer van 2020 (en liefst ook daarna) de aandacht trekt en een decor biedt voor de manifestatie.

De culturele programmering bestaat bovenal uit bestaande festivals en activiteiten. Die in hun thema en wellicht zelfs locatie aansluiten bij de gezamenlijke manifestatie rondom het vertrek van de pelgrimvaders.

Daarnaast kunnen er locatie specifieke projecten worden opgetuigd. Zoals Stand-up comedy nights a la Boom-Chicago in Schellings en publieke gesprekken met Concrete Blossom in het Prinsestheater.

De doorbraak ter hoogte van de Abrikoos wordt een letterlijke opening vanuit historisch Delfshaven naar de wijk. De zomer van 2020 kan, aan de hand programmering rond het pelgrimverhaal, een basis bieden voor een duurzame sociale functie van deze vervanging van de niet functionerende Tovertunnel.

Community building

Binnen de programmering moet er specifiek aandacht zijn voor community building. Verhalenhuis Belvedere is een prachtig voorbeeld van hoe de verhalen van de bewoners een wijk kunnen verbinden en rijker maken. Het Verhalenhuis wil graag meewerken.

Andere genoemde ideeën:

- Een groot diner aan een hele lange tafel op de straten van Historisch Delfshaven met wijkbewoners die voor elkaar gekookt hebben.
- Een dagelijks luidend carillon met door buurtbewoners uitgezocht liederen.
- Een dagelijkse volkskeuken in een ruimte die net zo groot is als het ruim van de Mayflower.

Wat kan komen

Uiteindelijk moeten deze community-projecten de trots van bewoners, over wie ze zijn, waar ze wonen en waar ze vandaan komen zichtbaar maken. Belangrijk daarbij is dat de organisatie van het evenement niet zelf projecten gaat verzinnen en realiseren, maar dat het projecten zijn die vanuit bewoners gedragen worden. Dit zou ook goed kunnen door ze te koppelen aan scholing en werk.

Groot gebaar

Niet noodzakelijk maar potentieel alles bij elkaar brengend in 2020 is een 'groot gebaar'. Een zichtbare beleving die een zomer lang verbeelding geeft aan het verhaal van de Pelgrimvaders. Denk aan Beukelsblauw van Florentijn Hofman, of de roze stippen in de Witte de With straat van Vollaers Zwart, of bijna elk project van Ai Weiwei of Anish Kapoor. Een project dat in ieder geval iedereen uit Rotterdam gezien wil hebben, en wat een breed begrepen visueel aanknopingspunt is voor (inter)nationale media.

Dit project wordt idealiter niet bedacht gevestigde (inter)nationale kunstenaars. Maar door jonge creatieven in de wijk, wellicht begeleid door een ervaren Rotterdamse kunstenaar. Dit om de waarde structureel en blijvend te laten zijn. Dit leidt naar een fysieke plek dat een fotomoment creëert voor bezoekers. Een aanknopingspunt, een souvenir om aan hun' peers' te laten zien en het beleefde verhaal verder te vertellen.

Verbinding met Leiden en verder

Het verhaal van de Pelgrimvaders draait niet om Rotterdam, dat is daarin slechts een kleine schakel, maar wel met een dramatisch moment; het vertrek.

In de Verenigde Staten en het Verenigd Koninkrijk wordt de 400 jaar groots aangepakt. Maar ook de stad Leiden, waar de Pelgrimvaders meer dan 10 jaar woonden, bereid een grote manifestatie voor.

Het contact met Leiden, een gezamenlijke focus in het verhaal en bij elkaar brengen gezamenlijke programmering is een grote kans. Ook de verbinding naar de VS en het VK kan via/samen met Leiden eenvoudiger tot stand komen. Ook kunnen er bijeenkomsten van Leidse en Rotterdamse programmamakers georganiseerd worden, zodat ook daar één op één verbindingen gemaakt kunnen worden. In een coalitie met Leiden kunnen ook landelijke partijen als het NBTC makkelijker betrokken worden bij de communicatie.

Kralenketting

Binnen een manifestatie in 2020 moeten langere programmalijnen en korte dynamische momenten elkaar afwisselen en samenkomen. Zoals ook de doelgroep van toeristen, Rotterdammers en Delfshavenaren elkaar moeten afwisselen en samen komen. Het grote verhaal heeft de individuele momenten nodig, en die momenten op hun beurt een groter verhaal. Het is een ketting van met 'signature events' als kralen. Zonder kralen geen ketting, maar zonder verbindend draad is de samenhang weg.

Aantallen & doelgroepen

Historisch Delfshaven, de kern van het Pelgrimvadersverhaal is een heel compact gebied. Dit zorgt dat enorme grote aantallen bezoekers tegelijkertijd lastig zijn te huisvesten. Het is dus noodzaak toeristen en culturele evenementen goed te spreiden. In deze fase is het lastig een goede prognose van de bezoekersaantallen en doelgroepen te maken. Een schatting is wel te geven:

Met de een realistische toeristische inschatting (van Christoffel Wielders) zegt dat 100 buitenlandse toeristen per dag mogelijk moet zijn tijdens een manifestatiezomer in 2020 met meer aandacht voor het gebied. Over één zomer zijn dit ongeveer 12.000 bezoekers. Met een groot gebaar zal dit naar 20.000 te halen zijn. Dit is een wat ouder cultureel geïnteresseerd (inter)nationaal publiek.

Daarnaast zullen een zevental culturele evenementen samen zo'n 15.000 mensen kunnen trekken. Dit is een iets jonger, cultureel geïnteresseerd, nationaal en Rotterdams publiek.

Een tiental communityprojecten zouden 5.000 Delfshavenaren van alle leeftijd en klasse kunnen betrekken.

Een educatief programma voor Rotterdamse Basisscholen, kan in het najaar (rond de zomer is dit lastig) wekelijks 8 klassen trekken, wat ongeveer 3500 leerlingen zou betekenen.

Met een maximale inzet hebben we het over in totaal tussen de 30.000 en 50.000 bezoekers. Bij een minimale inzet kunnen er max. 10.000 bezoekers komen.

De toeristische inzet zou ook voor meerdere jaren effect moeten hebben op het aantal bezoekers. Maar dan moet de aandacht er wel blijven.

Bedreigingen & kansen

Bedreigingen

- Het ontbreken een vanzelfsprekend ontstane coalitie van ondernemers en bewoners
- De (uitstraling van) leegstaande panden in historisch Delfshaven
- Het verhaal van migratie, en zeker de genocide op de Native Americans kan ook de verkeerde kant op vallen.
- Het gevoel dat Delfshaven afgelegen en geïsoleerd ligt in Rotterdam
- Het ontbreken van een toeristische en stedenbouwkundige visie en gekoppelde gemeentelijke inzet voor het gebied.
- Het toeristisch ‘moderne’ imago van Rotterdam

Zwaktes

- Op dit moment kan er door een toerist geen uur doorgebracht worden in Delfshaven.
- Het is het afgelopen decennium nauwelijks gelukt de ondernemers van horeca en galleries effectief te laten samenwerken
- De perceptie dat het Pilgrimfathers verhaal geen Rotterdams verhaal is; ze waren hier maar één nacht en Delfshaven was toentertijd geen Rotterdam, maar Delft
- De kleinschaligheid van Historisch Delfshaven, waardoor je niet veel toeristen of bezoekers van een voorstelling kwijt kan
- Delfshaven heeft geen fysieke herinnering aan de Pelgrimfathers zoals de Plymouth Rock, waarop zij hun eerste stappen op Amerikaanse bodem zetten.

Kansen

- De actuele thematiek van het verhaal van de Pelgrimvaders en de verbinding aan Rotterdam als stad van komen en gaan.
- De vele in de wijk aanwezige verhalen van mensen met een migratie-achtergrond in de wijk, die linken aan het verhaal van de Pelgrimvaders
- De aanwezige horeca en galleries.
- Het mogelijk gebruik van grote leegstaande monumentale panden als Dubbelde

Palmboom, Schellings, Prinsestheater en het Zakkendragers Huisje

- Een brede fysieke doorbraak ter hoogte van ‘De Abrikoos’ richting de Schans, ter vervanging van de Tovertunnel.
- Samenwerking met lokale onderwijsinstellingen
- Potentiële samenwerking met andere Mayflower- en historische Pilgrim locaties zoals Leiden, Plymouth VK en Plymouth VS
- Samenwerking met de ontwikkelde activiteiten van Leiden, zoals b.v. met de tentoonstelling Native Nations door het Museum voor Volkenkunde, waar het Rotterdamse Wereldmuseum aan gelieerd is.
- Toename van toeristen in Rotterdam

- Het door 2020 heen kijken, de potentie op langere termijn.

- Het gebied achter Delfshaven, M4H (Merwede Vierhavens) wordt de komende decennia enorm ontwikkeld

- Delfshaven als “verborgen juweeltje van Rotterdam”

- Een nieuw élan en bereidheid onder de professionele culturele sector in Delfshaven om écht iets van betekenis te realiseren in 2020, zowel op inhoudelijke gronden als uit collectief belang ‘voor de wijk’

Sterktes

- De reeds aanwezige culturele evenementen en organisaties.
- Het dramatisch moment van vertrek in het grote verhaal van de Pilgrimfathers.
- De rijke historie van Historisch Delfshaven.
- De vele aanwezige culturen in de wijk.
- Rotterdam als havenstad (bv. voor het organiseren van boottochten van vanuit Leiden naar Rotterdam, of vanuit Rotterdam naar Plymouth.)
- Er is via o.a. de kerk reeds een groot aantal actieve vrijwilligers, die kunnen helpen bij de realisatie.

Het Delfshavens culturele en toeristische landschap is al jarenlang versnipperd en dat is het nog steeds. Maar er is veel draagkracht, initiatief, en zelfs 'heilig vuur' om het verhaal van de wijk en van de pelgrims te vertellen. Het verhaal heeft alle potentie om post te vatten in een culturele zomer die de basis legt voor een toeristische en culturele infrastructuur, die voor de hele stad van belang kan zijn, en een aantrekkingskracht heeft op alle buitenlandse toeristen. Niet alleen in 2020, maar ook daarna.

Vanwege de versnippering van initiatief is het noodzaak dat er snel gestuurd wordt, anders is er in 2020 geen gezamenlijk cultureel programma. De mate van sturing bepaald de kracht van het programma. Daarin kan 2019 een uitprobeer jaar zijn, en 2020 de start van iets structureels.

Om een culturele manifestatie niet de zoveelste eendagsvlieg te laten zijn, een leuk evenement voor de wijk, maar iets dat daadwerkelijk kan groeien is het tegelijkertijd ontwikkelen van een toeristische infrastructuur onontbeerlijk.

Hierin zullen Rotterdam Festivals en Stadsontwikkeling/Stadsbeheer samen moeten optrekken. Het voorbeeld van de Witte de With straat met een wijkontwikkelingsmaatschappij en een aansprekend cultureel festival is in de aanloop naar dit rapport vaker gevallen. Belangrijk is om te beseffen dat die ontwikkeling 25 jaar geduurd heeft. En in de jaren 80 en 90 zijn er vele initiatieven in Delfshaven gesneuveld door gebrek aan duurzaamheid.

De ontwikkeling van toerisme moet gekoppeld worden en gelijk op gaan met de sociaal maatschappelijke ontwikkeling van de wijk. Het tijdelijke van een manifestatie moet hierin de katalysator zijn voor een meer duurzame ontwikkeling. De ingrediënten voor deze ontwikkeling zijn te lezen in het hoofdstuk 'Wat kan komen'.

Mijn advies is het op zeer korte termijn aanstellen van een kwartiermaker die betaald wordt vanuit Rotterdam Festivals en Stadsontwikkeling/Stadsbeheer.

In een minimaal scenario is zij/hij de verbinder van culturele krachten en opkomend toeristisch ondernemerschap en bewoners. Geen budget, enkel uren. Naast de verbinding verzorgt de kwartiermaker voor de financiering voor een gezamenlijke marketingcampagne.

In het meest ambitieuze en tevens voorkeurs scenario is zij/hij degene die zo veel mogelijk potentiële spelers aan boord krijgt en houdt. Daarmee bouwt de kwartiermaker aan een visie voor de toekomst van Delfshaven.

Zij/hij leidt een stuurgroep waar verantwoordelijke projectleiders voor de verschillende prioriteiten zitten (zie hieronder). Mensen uit de stuurgroep zijn geen vrijblijvende meepratere, maar naast denkers ook doeners en mogelijkmakers.

De stuurgroep formuleert voor eind 2018 een overtuigend en haalbaar projectplan, met heldere doelen wat betreft inhoud, marketing en financiering. Deze financiering wordt zowel aangevraagd voor het geheel als voor de delen, bij gemeente, het rijk, private fondsen en sponsors. En er wordt blijvend gewerkt aan draagvlak op het stadhuis en de samenwerking met Leiden.

Prioriteiten:

- Presentatie / tentoonstelling
- Toeristische infrastructuur
- Scherp neerzetten thema's van de programmaliijnen.
- Verbinden bestaande culturele krachten
- Opzetten van / aansluiten bij bestaande community projecten
- 'eigenaarschap' vergroten bij bewoners en lokale ondernemers
- Stimuleren en laten aansluiten nieuwe culturele projecten, met regionale en internationale componenten.

Mijn advies is om de stuurgroep voor elk onderdeel een plan te laten maken en eind 2018 keuzes te maken over waar in 2019 inzet op gepleegd wordt qua eerste stappen in realisatie en financiering.

Hierin zal een gezonde afweging gemaakt moeten worden tussen ambitie en realisme.

Wat mij betreft ligt in het hele programma de nadruk op het heden; de wijk, de stad, het land, de wereld van nu. Het historische verhaal van de Pelgrimvaders is slechts een aanleiding. Het verhaal van nu staat boven het verhaal van de Pelgrimvaders. We vieren het nu, waarbij we het inspirerende verhaal van de Pelgrimvaders en de historische context van Delfshaven gebruiken om dit te duiden.

Daarin zou ik het besluit van Leiden volgen om binnen het project over de hedendaagse, en wereldse, betekenis van “pelgrim zijn” of pelgrimage anno nú te hebben en niet enkel over ‘de Pelgrimvaders’, zodat het verhaal breder aansprekend is voor eenieder die na hen kwam en ging.

Het is geen makkelijke opgave, maar door niets te doen gaat er veel potentie verloren. En een relatief kleine inzet kan al veel betekenen voor de verbinding. Maar enkel door een samenwerking binnen de gemeente, kunnen culturele partijen en bewoners bloeien om hun ambitie waar te maken.

Met het aanspreken van de bewoners van Delfshaven moet nadrukkelijk gedacht worden aan de huidige diverse en veelal jonge bewoners van de wijk. Deze moeten met behulp van bestaande organisaties actief betrokken worden, om het gevoel van duurzaam eigenaarschap te ontwikkelen.

De basis van de culturele manifestaties kan gevormd worden door de organisaties die nu al hebben toegezegd programma te gaan maken; Maas theater met een aangepaste versie van hun succesvolle boottocht ‘Toen wij uit Rotterdam vertrokken...’, Ketels aan de Kade, Inotorno en het Pilgrim Harbour Festival die graag een aangepaste editie doen in 2020. En het festival Werelds Delfshaven dat in zijn kern overeenkomt met de grondgedachte van een pelgrim manifestatie.

De kwartiermaker moet met de stuurgroep en deze organisaties in korte tijd een stevige basis weten te leggen.

Het zou mijn voorkeur hebben de kwartiermaker te zoeken tussen de mensen die ik gesproken heb voor dit onderzoek. En die reeds betrokken is. Een migratie-achtergrond is een pre, maar de juiste ervaring in het opzetten en leiden van een grote manifestatie een vereiste. Dit laatste zou er eventueel toe kunnen leiden dat er iemand van buiten Delfshaven moet worden aangetrokken.

Het van groot belang dat de in dit rapport beschreven ontwikkeling in woord en daad ruimhartig wordt ondersteund door het stadsbestuur. En dat dus zo snel mogelijk hardop door de stad wordt uitgesproken dat ‘we’ dit gaan doen. Dit geeft nu nog ‘slapende’ partijen de mogelijkheid om nog op tijd aan te sluiten. Met dit roepen is het belangrijk dat er ambassadeurs van de manifestatie worden gevonden, het liefst ook in de vorm van een wethouder of burgemeester.

Coda

Ik heb tijdens dit onderzoek het meest gesproken met Neil Wallace, één van de mensen met een 'heilig vuur' voor Delfshaven en voor een manifestatie rondom de Pelgrimvaders in 2020. Aan hem de eer van de laatste woorden middels een, zoals hij het noemt, Coda:

“Staat Delfshaven (en niet voor de eerste keer) op “een tipping point”? Een moment in haar geschiedenis waarop de wijk en haar vele activisten de kansen beetpakken, of niet? Mijn antwoord is, ja, bijna zeker, maar kunnen alle betrokken enthousiastelingen een modus operandi vinden om op de juiste manier met elkaar samen te werken? En komt er dan een werkbaar en kansrijk marketing plan op orde? De animo om samen te werken is ongekend hoog, vooral onder de professionele kunst- en cultuurorganisaties. De uitdagingen zijn fors, maar de potentie beduidend krachtiger volgens menigeen. Delfshaven 2020 biedt een unieke kans om de wijk, de bewoner, door de pionierende culturele “geest” van de stad verder te brengen. En dat kan Delfshaven, de bezoeker en op den duur de stad veel goeds leveren. Delfshaven gelooft erin. En nu de investering en een passend vorm van verbinding en uitvoering om de dromen waar te maken.”